

KAHRAMANMARAŞ' TA ESKİ EVLER

Mevhibe SAVAŞ

Besim Atalay'ın, (Maraş Tarihi ve Coğrafyası, İstanbul-1339, sahife-156'da ki) eserinde "Maraş'ta alelekser [çoğunlukla) evler kerpiçten yapılır., üzerleri topraktır. Buraca kiremit istimali (kullanılması) Hıristiyanlara mahsus gibidir. Yağmurlu zamanlarda damlar üzerinde bir faaliyettir başlar, çoluk çocuk ellerine birer tahta parçası alarak damların kenarlarına (süvük-suyuk, süük) vurmaya koyulurlar. Bunların çıkardığı şada afaki (ufukları) doldurur. Bu ameliye bittikten sonra tahminen seksen ile seksen beş kilo ağırlığında bulunan ve yerlilerce *lov* denilen üstüvani (silindir) bir taşın yuvarlanması başlar. Yağmur altında bir saat kadar damlarda yuvarlanmazsa evde oturmak kabil değildir. Havalar açık olduğu zamanlarda çocukların en iyi oyun yeri dam üzerleridir. Bazen ezkaza (kazara) taşı damdan yuvarlayarak aşağıya düşürürler ve müessif kazalara sebebiyet verirler. Bir takım evlerde vardır ki, birinin avlusu önündeki bir başka evin damını teşkil eder.

İslâm evlerinde helâ, gusülhane (çimecek, banyo, gusledecek yer) yoktur Yalnız camilerin ittisalinde (bitişğinde) abdest hanelerin yanında umuma mahsus birer gusülhane vardır. Buralarda herkes suya girebilir. Hemen her evde bir çeşme olduğundan ileri gelmiş olmalı ki gusülhane yapmak zahmetini çekmiyorlar. Su dökünmek (gusletmek) iktiza eden kimse, evdeki çeşmenin önüne oturur. Kış zamanlarında da bu yolda hareket ederlermiş. Bu yüzden bir çok hastalıklar ve kazaların zuhur etmekte olduğunu yerlilerden dinledim. Evlerde mutbah olmayıp yemeği oturdukları odanın ocağında pişirirlermiş.

Maraş'ta en güzel binalar Hıristiyanlara ve bilhassa ecnebi misyonerlere aittir. Kasabanın en mutena bir yerinde bulunan Frankisken rahiplerine ait manastır ve kilise Abarabaşı kilisesidir. Abarabaşı kilisesi bu ucuz memlekette on iki bin lira ile vücuda gelmiştir. Alman, İngiliz misyonerlerine ait güzel mektepler vardır. Hele Amerikan misyonerlerine ait olan binalar kasabanın en güzel... binalarıdır. "

Daha sonraki yıllarda şehrimizin evleri...

Maraş'ta ki evlerin yapısı zamanının ihtiyaçlarına göre tasarlanmıştır. Evin önünde avlu bulunur. Dış giriş kapısı avludadır. Dış kapının özelliği iç içe iki kapıdan oluşmasıdır. Büyük kapının içindeki küçük kapı insanların kullandığı kapı, büyük kapı ise binek hayvanları ve diğer büyükbaş hayvanların giriş ve çıkışında kullanılan kapıdır. Bu kapılara *enikli* kapı denir. Avlu içinde büyük bir havuz bulunur. Havuz evdeki hayvanların sulanmasında ve evin temizlik işlerinde kullanılır.

Evler genellikle iki katlıdır. Evin alt katı ahır, odunluk; evde hayvan besleniyorsa samanlık ve sürekli kullanılmayan eşyaların konulduğu bölümler bulunur. Ayrıca evin alt katında gizli bir bölüm vardır. Bu bölüme *mahzen* denir. Mahzende kış ayları için hazırlanmış yiyecek maddeleri muhafaza edilir. Savaş zamanlarında sığınak olarak da kullanılır. Mahzene mutfaktan veya diğer odalardan bir kapı ile girilir.

Evin temeli taştan duvar ile yapılır. Taş temel üzerine kerpiç duvarlar örülür. Kerpiç; toprak, saman su ile karıştırılarak hazırlanan çamurun kalıplara dökülmesiyle hazırlanır. Dış duvarlar kalın olarak örüldüğünden yazın evin içi serin kışında sıcak olur. Duvarların kalın ve dayanıklı olması için çift örgü yapılır. Bir sıra düz bir sıra ters örülerek yapıldığından duvar sağlam olur.

Eski evler yapılırken bir *ma* iki *ma* diye maa olarak yapılır. Yani evin mekânları önceden ayrı ayrı yapılmaz, büyükçe iki bölüm yapılır. Daha sonra maalar odalara ayrılır. İki maa arası çardak yapılır. Evin mekânlarının hepsine çardaktan girip çıkılır. Çardağın ön kısmına *sufa* yapılır Sufa da oturulur, yaz aylarında yatılır, evin günlük işleri yapılabilir.

Evin alt katı ahır olduğundan evin üst katında oturulur. Üst kata çıkmak için çardağın altında bir merdiven bulunur. Merdivenle sofaya çıkılır, evin diğer odalarına rahatlıkla ulaşılabilir.

Abdesthane genellikle evin dışına yapılır. Avluda uygun bir yer varsa avluya yapılır. Abdesthane kerpiçten veya tahtadan yapılır. Abdesthane *lâğımın ayağı* ya bir kuyuya verilir, ya da yakınlarda dere veya bir su akıntısı varsa oraya verilir.

Eski evlerde ocak iki tane olur. Büyük ocaklık ve küçük ocaklık. Büyük ocaklıkta çamaşır yıkama, ekmek ve bayramlarda *kömbe* pişirme gibi işlerde kullanılır. Küçük ocaklık ise günlük işlerde genellikle yemek yapımı ve ısınma da kullanılır. Küçük ocaklığın ateşi hiç söndürülmez.

Evin bazı bölmeleri yapılırken kerpiç veya taş yerine *çit* duvarı yapılır. Evin her hangi bir bölümündeki büyük mekânları küçük mekânlara ayırırken yapılan duvar herhangi bir yük taşımayacağından *çit* duvarı yapılacak yere belirli mesafelerde ince dikmeler yerleştirilir. Daha sonra yaş çubuk ile (asma çubuğu) direkler arasına örülür ve üzeri çamurla sıvanır.

Evin döşemesinin yükünü duvarlar ve açıkta kalan kısımlarının yükünü de direkler taşımaktadır. Yani binanın düşey yüklerini duvarlar ve direkler taşımaktadır.

Evin tablasının yükünü *mertekler* taşımakta mertekler tabladan aldıkları yükü duvarları ve kirişlere aktarmaktadır. Mertekler ve kirişler yatay yük taşıyıcı elamanlardır.

Eski evlerde pencereler küçük yapırlardı. Çünkü binayı duvarlar taşıdığı ve bina yığma yapı olduğu için pencere açıklığı ne kadar fazla olursa duvarların taşıyacağı yük o kadar fazla olacaktır.

Eski evlerde odalara ve evin bazı yerlerine *taa* denilen gömme dolap şeklinde yapılan bölmeler bulunmaktadır. Taa duvar örülürken duvar

genişliğine göre gerekli görülen yerlere bırakılmış duvar içi blmeleridir. Taa evde günlük kullanılan aletlerin muhafaza edildiği yerlerdir.

Eski evlerde odaların hepsinde abdest ve gusledecek *caa* adı verilen yerler bulunurdu. Odanın uygun bir köşesine fazla geniş olmayan, evin dışına doğru bir eyimle suyu dışarı akıtacak şekilde yerden az yükseklikte yapılmış yerlerdir.

Attın yn ettin, depdin keçe ettin, sivrilttin börk ettin, gey başına git işine.

***(Madalyalı Tek şehir Kahramanmaraş) 85 yıl sayı - 17 12 şubat
2005- Ankara***